

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра історії, археології, інформаційної
та архівної справи

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назва курсу	КУЛЬТУРА І ЦИВІЛІЗАЦІЯ
Викладач (-і)	Олена КОЛОМІЄЦЬ, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри історії, археології, інформаційної та архівної справи
Контактний тел.	+38(095) 377-65-70
E-mail:	kolomietselena1964@gmail.com
Обсяг та ознаки дисципліни	Вибіркова дисципліна, змістових модулів – 2. Форма контролю: залік. Загальна кількість кредитів – 3, годин – 90. Формат: очний (offline / facetoface) / дистанційний (online). Мова викладання: українська.
Консультації	Консультації проводяться відповідно до Графіку, розміщеному в інформаційному ресурсі moodle.kntu.kr.ua; у режимі відео конференцій Zoom, через електронну пошту, Viber, Messenger, Telegram за домовленістю.
Пререквізити	Особливі вимоги відсутні.

1. Мета і завдання дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Культура і цивілізація» є формування системи знань про сутність культури як форми людської діяльності, її різновиди та структуру, роль у формуванні особистості та розвитку суспільства; визначення основних етапів і тенденцій в цивілізаційному розвитку людства на прикладі окремих епох, країн, культурно-історичних явищ і персоналій.

Предметом даної дисципліни є механізми формування й функціонування культури як складного суспільного феномена; своєрідність культурної спадщини світових цивілізацій.

Завдання вивчення дисципліни:

- формування компетентностей, важливих для особистісного розвитку

майбутніх фахівців та забезпечення їхньої конкурентоспроможності на сучасному ринку праці;

- теоретична підготовка здобувачів з питань еволюції знань, змісту та ролі культури в історії людства, розуміння її сутності; формування уявлення про культуру як систему цінностей, її зміст та функціонально-рольове призначення у системі суспільних відносин; ознайомлення з логікою становлення, розвитку та занепаду світових цивілізацій;

- формування практичних навичок і вмінь здобувача орієнтуватися у сучасному соціокультурному просторі, здійснювати аналіз основних тенденцій, взаємодії та перспектив розвитку сучасних цивілізацій при розв'язанні актуальних проблем сучасності.

2. Результати навчання

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен **знати:**

- витоки, сутність та найважливіші аспекти культури;
- структуру культури та її базові цінності;
- сутність цивілізаційного процесу;
- логіку становлення, розвитку та занепаду світових цивілізацій;
- культурну спадщину народів світу;
- тенденції сучасного соціокультурного розвитку.

вміти:

- вирізняти основні методологічні підходи до визначення суті, змісту та характеру цінностей культури;

- аналізувати основні тенденції в розвитку світових цивілізацій;
- характеризувати особливості історичного розвитку окремих цивілізацій;
- застосовувати знання з історії світових цивілізацій для формування загальної картини світу;

- осмислювати закономірності сучасного соціокультурного розвитку в контексті глобальних перетворень.

набути соціальних навичок (soft skills):

- здійснювати професійну комунікацію, ефективно пояснювати і презентувати матеріал;

- взаємодіяти в соціокультурному середовищі.

3. Політика курсу та академічна доброчесність

Очікується, що здобувачі вищої освіти будуть дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлювати наслідки її порушення.

При організації освітнього процесу в Центральноукраїнському національному технічному університеті здобувачі вищої освіти, викладачі та адміністрація діють відповідно до: Положення про організацію освітнього процесу; Положення про організацію вивчення вибіркових навчальних дисциплін та формування індивідуального навчального плану ЗВО; Кодексу академічної

доброчесності ЦНТУ.

4. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретичні основи вивчення курсу

Тема 1. Вступ до курсу "Культура та цивілізація"

Предмет і завдання курсу. Принципи та методи культурологічних досліджень. Специфіка сучасного культурологічного знання. Єдність і різноманіття культур. Теорії розвитку культур.

Тема 2. Феномен культури.

Витоки культури, її місце та роль в історії людства. Походження та сутність поняття "культура". Функції культури. Структура культури. Норми і цінності культури. Знаки і символи культури. Традиції і новації в культурі. Культура як світ людських смислів.

Тема 3. Співвідношення культури та цивілізації.

Зв'язок культури та цивілізації в генетичному плані. Поняття «цивілізація» в теорії культури. Найбільш поширені підходи до визначення цивілізації. Структурні зв'язки культури та цивілізації. Причини і наслідки можливих конфліктів між культурою та цивілізацією.

Тема 4. Цивілізація як суспільно-історичне явище.

Вихідні ознаки цивілізації. Теорії цивілізацій. Типологія цивілізацій. Цивілізація як етап розвитку культури. Діалог культур в сучасному світі.

Тема 5. Техніка, культура, природа людини.

Поняття техніки та її зв'язок із сутністю людини. Особливості зв'язку техніки з культурою. Технічна складова культури та культурна складова техніки. Культура та техніка в перспективі майбутнього людства.

Тема 6. Кризові явища в культурі.

Культура як проблематичне явище. Форми деструктивних чинників у розвитку культури. Сучасні процеси глобалізації та культурна самоідентифікація.

Змістовий модуль 2. Історія світової цивілізації

Тема 7. Становлення людської культури та виникнення цивілізацій.

Первісна культура та її специфіка. Стародавні цивілізації Сходу. Формування східного типу цивілізацій. Держава і суспільство в стародавніх східних цивілізаціях. Технічний прогрес в стародавніх суспільствах.

Тема 8. Народження європейської цивілізації.

Феномен "грецького" дива і значення надбань класичної Греції для світової

культури. Давньогрецький поліс як форма державного упорядкування. Особливості античної демократії. Мистецтво як засіб творення світу за законами краси. Характерні відмінності доби еллінізму. Римська культура як самобутній етап продовження антично-грецької традиції.

Тема 9. Західноєвропейська цивілізація в епоху Середньовіччя.

Антична спадщина в умовах падіння Римської імперії і появи "варварських" держав. Перемога християнства. Держава і церква. Західноєвропейське суспільство в середні віки. Формування станово-представницької монархії. Духовний світ середньовіччя. В пошуках нової особистості: Ренесанс і Реформація.

Тема 10. Цивілізації в епоху Нового часу (XVII – XVIII ст.).

Новий час: шляхи утвердження капіталізму. Нова система уявлень про призначення людини. Формування нової картини світу: наукова революція XVII ст. Абсолютизм як соціально-політична система передіндустріальної цивілізації. Просвітництво в європейській культурі. Велика французька буржуазна революція. Створення Сполучених Штатів Америки.

Тема 11. Доба індустріальної цивілізації (XIX – початок XX ст.).

Перехід від аграрної до індустріальної економіки. Вільна праця і підприємництво. Науково-технічний прогрес. Урбанізація. Англійська колоніальна імперія. Німецький шлях до модернізації. Громадянська війна в США. Духовна культура в епоху індустріалізації.

Тема 12. Цивілізаційний поступ XX ст..

Світові війни. Тоталітаризм. Капіталізм у XX ст. Шляхи розвитку країн «третього світу».

Тема 13. Постіндустріальна цивілізація.

Науково-технічна революція та її наслідки. Зміна соціальної структури суспільства і способу життя населення. Суспільство споживання. Розширення сфери інформації. Культура в умовах інформатизації суспільства. Глобальні проблеми сучасності: екологія, демографія, політика.

5. Система оцінювання та вимоги

Види контролю: поточний, підсумковий.

Методи контролю: спостереження за навчальною діяльністю здобувачів, усне опитування, письмовий контроль.

Рейтинг здобувача із засвоєння дисципліни визначається за 100 бальною шкалою, у тому числі: перший модуль – 50 балів, другий модуль – 50 балів.

Семестровий залік полягає в оцінці рівня засвоєння здобувачем вищої освіти навчального матеріалу на лекційних, практичних, семінарських або лабораторних заняттях і виконання індивідуальних завдань за стобальною та дворівневою («зараховано», «не зараховано») та шкалою ЄКТС результатів

навчання.

6. Рекомендовані джерела інформації

Базова література

1. Абрамович С. Д. Культурологія: навч. посіб. / С. Д. Абрамович. К.: Кондор, 2005.
2. Антропологічний код української культури і цивілізації / О. О. Рафальський (кер. авт. кол.), Я. С. Калакура, В. П. Коцур, М. Ф. Юрій (наук. ред.). К.: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2020. Кн.1, 2.
3. Багацький В. В., Кормич Л. І. Культурологія: історія і теорія світової культури ХХ століття: навч. посіб. / В. В. Багацький, Л. І. Кормич. К.: Кондор, 2004.
4. Бокань В. А. Культурологія: навч. посіб. для ВНЗ / В. А. Бокань. К., 2000.
5. Вільчинський Ю. М., Терещенко В. В. Філософія історії. Культура і цивілізація / Ю. М. Вільчинський, В. В. Терещенко. К.: ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», 2019.
6. Гаврюшенко О. А., Шейко В. М., Тимашевська Л. Г. Історія культури: навч. посіб. / О. А. Гаврюшенко, В. М. Шейко, Л. Г. Тимашевська; наук. ред. В. М. Шейко. К.: Кондор, 2004.
7. Гончарук Т. В. Культурологія: навч. посіб. / Т. В. Гончарук. Тернопіль, 2004.
8. Джеджора О. Історія європейської цивілізації. Ч.І. Львів, 1999.
9. Історія світової культури. Культурні регіони: навч. посіб. / Л. Т. Левчук [та ін.]. К.: Либідь, 2000.
10. Культурологія: навч. посіб. для студентів вищ. навч. закладів I-IV рівнів акредитації / М. С. Кравець [та ін.]; за заг. ред. В. М. Пічі. Львів: Магнолія плюс, 2003.
11. Культурологія: підручник для студентів вищих навчальних закладів / кол. авторів; за ред. А. Є. Конверського. Харків: Фоліо, 2013. 863 с.
12. Культурологія: теорія та історія культури: навч. посіб. / за ред. І. І. Тюрменко, О. Д. Горбула. К.: Центр навчальної літератури, 2004.
13. Людина в полікультурному суспільстві: навчально-методичний посібник для викладача ВНЗ з курсу за вибором для студентів соціогуманітарних спеціальностей / [Пометун О. І., Султанова Л. Ю. та ін.] К.: Інжиніринг, 2010. 248 с.
14. Павленко Ю. В. Історія світової цивілізації: соціокультурний розвиток людства: навч. посіб. К.: Либідь, 2001. 360 с.
15. Петрушенко В. Л., Пинда Л. А., Подольська Є.А. та ін. Культурологія: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. I – IV рівня акредитації / за заг. ред. проф. В. М. Пічі. Львів: Магнолія 2006, 2007. 360 с.
16. Полікарпов В. С. Лекції з історії світової культури: навч. посіб. / В. С. Полікарпов. К.: Знання, 2002.

Додаткова література

17. Білецька В. В. Співвідношення понять культура і цивілізація у інтерпретації І. Мірчука. *Актуальні питання сучасної науки*, 2017. [Електронний ресурс] / В. В. Білецька. Режим доступу: <https://core.ac.uk/download/pdf/200100771.pdf>
18. Воропаєва В. Г. Культура як предмет соціально-філософського дискурсу / В. Г. Воропаєва. *Гуманітарний вісник ЗДІА*, 2012. №51, С. 177-190.
19. Гіптерс З. В. Культурологічний словник-довідник. К.: Професіонал, 2006. 328 с.
20. Гриценко Т. Б., Кондратюк А. Ю., Мельничук Т. Ф. Культура в епоху промислового перевороту та соціальних зрушень / Т. Б. Гриценко, А. Ю. Кондратюк, Т. Ф. Мельничук. К.: НАУ, 2006.
21. Єрмоленко А. Кореляція культури і цивілізації в становленні української модерної ідентичності / А. Єрмоленко. *Вісник Львівського університету*. Серія філософські феські. 2018. Випуск 20. С. 3-20.
22. Ідея культури: виклики сучасної цивілізації / Є. К. Бистрицький, С. В. Пролєєв, Р. В. Кобець, Р. В. Зимовець. К., 2003.
23. Кавун Л. Культура/цивілізація в художній інтерпретації українських модерністів 1920-х. *Філологічний часопис*, 2019. №2. [Електронний ресурс] / Л. Кавун. Режим доступу: <http://fch.udpu.edu.ua/article/view/192304>
24. Ковальчук І. В. Культура і цивілізація. Практична філософія. К.: ПАРАПАН, 2009 [Електронний ресурс] / І. В. Ковальчук. Режим доступу: <http://eprints.zu.edu.ua/7094/1/Культура%20і%20цивілізація.pdf>
25. Король Д. Деякі спостереження щодо проблематики дослідження культури і цивілізації. *Наукові записки НаУКМА. 191: Теорія та історія культури*, 2017. [Електронний ресурс] / Д. О. Король. Режим доступу: <https://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/12163>
26. Король Д. О. Культури і цивілізації крізь призму ментальності. *Культурологія: Могілянська школа: Колективна монографія*, 2018. [Електронний ресурс] / Д. О. Король. Режим доступу: https://d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net/58055666/Король_-_Культури_і_цивілі-лібре.pdf?
27. Кубрак О. Культура та цивілізація: Шпенглер VS Тойнбі. *Світогляд-Філософія-Релігія*, 2015. Вип. 8. С. 58-67.
28. Кутузова П., Сулацкова О., Барсук Я., Кутузова Г. До питання співвідношення понять «культура» та «цивілізація» в сучасному науковому дискурсі [Електронний ресурс] / П. Кутузова, О. Сулацкова, Я. Барсук, Г. Кутузова. Режим доступу: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/1347/1/Kutuzova%20%20and%20Sulatskova.pdf>
29. Людина і культура в умовах глобалізації: зб. наук. ст. К., 2003.
30. Модернізм: доба модерну і доба авангарду. Постмодернізм [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://referaty.pp.ua>. Назва з контейнера.
31. Науково-освітній потенціал нації: Погляд у ХХІ ст.. Кн.2: Освіта і наука. Творчий потенціал і державо- і культуротворення / Литвин В. М., Андрущенко В. П., Довгий С. О. та ін. К., 2003.

32. Термінологічний словник з культурології. К.: МАУП, 2004.
33. Чепурко Г. І. Культура як соціальна координата цивілізаційного вибору українського суспільства. *Соціологічні науки*, 2015. [Електронний ресурс] / Г. І. Чепурко. Режим доступу: https://d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net/61529232/Odesa_yur_akademia_201520191216-28101-ahaj3o-libre.pdf?
34. Шинкарук В. Д., Салата Г. В., Данилова Т. В. Дихотомія культура – цивілізація в англо-американському і західноєвропейському дискурсі. *Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв*, 2018. [Електронний ресурс] / В. Д. Шинкарук, Г. В. Салата, Т. В. Данилова. Режим доступу: <https://www.cceol.com/search/article-detail?id=695922>
35. Яценко О. Д. Онтологія культури в цивілізаційних концепціях світової історії. Освітній дискурс: збірник наукових праць. 2019. Вип. 16 (9). [Електронний ресурс] / О. Д. Яценко. Режим доступу: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/26177/Yatsenko.pdf?sequence=1>

Інформаційні ресурси

1. Книги з історії [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://mirkning.com/history/>
2. Підручники з культурології [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://studme.com.ua/>
3. Сайт з історії світових цивілізацій. Режим доступу: <http://histori.com.ua>

Розглянуто і схвалено на засіданні кафедри історії, археології, інформаційної та архівної справи, Протокол № 1 від «29» серпня 2024 р.